

TÜRKİYE'DE SAĞLIK SEKTÖRÜNDE ÇALIŞAN KADINLARA YÖNELİK ERGONOMİK UYGULAMALARIN VE BEKLENTİLERİNİN ANKET UYGULAMASI İLE İRDELENMESİ

Hülya Demiralp^{1*}, Emine Bozoklar¹, Fikri Ege¹

¹ Toros Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Endüstri Mühendisliği Bölümü, Mersin, Türkiye

Anahtar Kelimeler

*Ergonomik Faktörler,
Sağlık Hizmetleri,
Kadın,
Çalışma Ortamı.*

Özet

TUİK 2013 verilerine göre kadının iş hayatındaki oranı, toplam işgücüne oranla oldukça düşük kaldığı gözlemlenmiştir. Çalışma ile birlikte kadınların çalışma hayatındaki yeri, ergonomik açıdan mevcut durumları ve beklentileri sağlık çalışanları örneği ile irdelenerek ele alınmıştır.

Bu çalışmada, kadın çalışanların çalışma ortamlarından memnun olup olmadıkları, beklentilerinin saptanması ve en çok hangi konuda rahatsızlık duydukları özel hastane-devlet hastanesi kriteri göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Araştırma; seçilmiş özel bir hastane, bir devlet hastanesi ve sağlık ocağında farklı iş gruplarından oluşan 130 kişiye anket uygulayarak ve bu anketlerin cevaplarına analiz uygulaması yapılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışanların ankete verdikleri yanıtlar SPSS analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Anket üç kısım ve bu üç kısımdaki toplam 49 sorudan oluşturulmuştur. Birinci kısımda; kadın işgücünün demografik özelliklerini tanımlama, ikinci kısımda; çalışma koşulları, mevcut işyerinde ergonomik faktörlerin olup olmadığının saptanması ve üçüncü kısımda; ergonomik açıdan beklentileri saptamaya yönelik sorular yer almaktadır. Çalışanların kurum farkı olmaksızın en büyük rahatsızlık duydukları husus 4,4923 ortalama ile işyerinde baskı ortamının varlığıdır. Bunun haricinde 4,6115 ortalama ile çalışanlar yeterli donanıma sahip olduklarını düşünmektedir.

SURVEY ANALYSIS OF WOMEN ORIENTED ERGONOMIC APPLICATIONS AND EXPECTATIONS OF WOMEN IN HEALTH SECTOR IN TURKEY

Hülya Demiralp^{1†}, Emine Bozoklar¹, Fikri Ege¹

¹ Toros University, Engineering Faculty, Dept. Of Industrial Engineering, Mersin, Türkiye

Keywords

*Ergonomic Factors,
Medical Services,
Women,
Work Place.*

Abstract

According to the 2013 TUIK data, women labor rate is relatively low from total labor rate. In this study, the place of women in business life, their ergonomic situations and expectations in work life are scrutinized.

The main objective of this study is to determine whether women employees are satisfied from their workplace environment and what expectations are expected in their workplace. Besides, which topics are mostly disturbed for them will be determined in the view of private and public hospital. A survey is applied to 130 different types of chosen work group employees at one private hospital, one public hospital and community clinic. The response of survey is analyzed with SPSS program. The survey consists of 3 parts and 49 questions. The first part contains questions about demographic features of women, the second part contains questions of working conditions and ergonomic conditions of work environment, and the third part includes questions about ergonomic expectations of their work

* İlgili yazar: emine.bozoklar@toros.edu.tr, +90-537-893-7937

† Corresponding Author: emine.bozoklar@toros.edu.tr, +90-537-893-7937

life. The people answering the survey are mostly midwife, nurses and technical personals. Workers are mostly annoyed to suffer oppression in a work place with 4,4923 average. Except for this point, generally they are grateful of their working conditions.

1. Giriş

Ergonomi (İşbilim) özel olarak çalışanlar ile teknolojik sistem arasındaki ilişkiyi inceleyen; çalışılan ortamdaki sayısal ve birimlere ilişkin verilere göre iş ve işyerinin düzenlemesini yapan; temel amacı insanın özelliklerine, becerilerine, iş hayatına yönelik beklentilerine ve uygun düzenlemeleri gerçekleştirmek olan, daha çok uygulamayı içeren bir bilim dalıdır. Ergonominin temel açıdan amacı; çalışanların iş yaşamındaki etkinliğini maksimum seviyeye çıkarmak, iş gördükleri esnada işin gereklerinde olmayan ve fazla zorlamalardan kaçınmalarını sağlamak, bedensel ve ruhsal sağlıklarını etkileyecek gereksiz zorlamalardan kaçınmalarını sağlayacak bir dizi önlemler almaktır. Tıp ve fizyoloji öğrenimi görmüş iş bilimcilerin insan bedeninde işin oluşturduğu etkileri incelerken, mühendisler ise işin analizini, organizasyonunu, iş güvenliğini ve iş yeri düzenleme sorunlarıyla ilgilenmektedirler (Babalık, 2007). Bir başka açıdan işbilim (ergonomi); ortamın insan yaşamına uygun hale getirilmesi, ortamın insanlaştırılmasıdır. İnsanlar, yaşamlarının neredeyse üçte birini işyerlerinde geçirdiği düşünülürse, sadece işçi statüsündeki çalışan insanlar için değil tüm çalışma hayatındakiler için ergonomi kavramı çok önemlidir.

Bu çalışmada kadınların çalışma hayatındaki yeri irdelenmiştir. Batılı ülkeler ile kıyaslandığında kadın işgücünün toplam işgücüne oranının oldukça düşük kaldığı gözlemlenen ülkemizde; çalışmamız ile kadınların çalışma hayatındaki yeri, ergonomik açıdan mevcut durumları ve beklentileri sağlık çalışanları örneği ile irdelenerek konuya ışık tutulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda kamu ve özel hastaneler ve sağlık kurumlarında çalışmakta olan kadınların beklentilerinin ve mevcut durumlarının analizi gerçekleştirilmiştir.

2. Bilimsel Yazın Taraması

Ülkemizde çeşitli sektörlerde iş yaşamlarını sürdüren kadınların karşılaştıkları sorunları saptamaya ve çeşitli önlemler alınmasına yönelik uygulamaların hayata geçirilmesi için birtakım çalışmalar yapılmıştır. Gerek kamu kurumları gerek üniversitelerin çeşitli bölümleri ve gerekse özel kurumlar; kadın istihdamı ve ergonomik açıdan karşılaştıkları sorunları saptamaya yönelik çalışmalar yapmış olup bazıları şunlardır:

Demirbilek (2001) çalışmasında; vardiya sistemine tabi işçilerin, bu sistemin içinde aile hayatları, sosyal yaşamları ve bedenleri nasıl etkilendikleri saptanmaya çalışılmıştır. Vardiyalı çalışmanın etkilerini tekstil ve gıda sanayiinde faaliyette bulunan toplam 117 kadın çalışan üzerinde yapılan anket çalışmasıyla saptanmaya çalışılmıştır.

Çalış ve Tokat (2013)'ün çalışmasında psikolojik şiddetin (mobbing) örgüt yapısı ile ilişkisi özel hastane bazında irdelenmiş ve çalışma alanı olarak Giresun ili özel hastaneleri seçilmiştir. En çok mobbing şikâyeti alan hastaneler örneklem olarak seçilmiş ve anket ile söz konusu çalışmaya yön verilmiştir. Araştırma çalışanların ciddi düzeyde mobbing'e maruz kaldıklarını ortaya çıkarmıştır. Önder (2013) "Türkiye'de Kadın İşgücünün Durum" adlı çalışmasında; kadınların sanayi devriminden itibaren iş hayatında daha fazla yer almaya başlaması ile birlikte karşılaştıkları zorluklar irdelenmeye çalışılmıştır. Özvarış (2015) "Toplumsal Cinsiyet, Çalışma Yaşamı ve Kadın Sağlığı" adlı çalışmasında; toplumsal cinsiyet kavramı, önemi ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığının işçi sağlığı ve güvenliği üzerine etkisi kadın çalışanlar bazında irdelenmiştir. Çiğerci ve Yılmaz (2016) çalışmalarında kadın taşeron işçilerin durumunu Samsun ve Ordu illerini temel alarak incelemişler ve düzensiz çalışmalarının yaşamlarına etkilerini araştırma konusu etmişlerdir.

2.1. Resmi Verilerle Türkiye'de Kadın İşgücü

Resmi verilere göre; 2013 yılında Türkiye nüfusu (76 667 864) %49,8 ile kadın (38 194 504) ve %50,2 oran ile erkek nüfus (38 473 360) tan oluşmaktadır. Kadın nüfus belli yaş grubu bazında ayrıştırıldığında ; %24'ünün 0-14 yaş, %5'inin 15-17 yaş , %11,3'ünün 18-24 yaş %31'inin 25-44 yaş , %20'sinin 45-64 yaş , %7,9'unun 65-84 yaş ve %0,8'inin ise 85 ve daha yukarı yaştaki kadınlardan oluştuğu görülmektedir (TUİK, 2014).

2011 yılı NKA sonuçlarına bakılacak olursa, ülkemizde 15 ve daha yukarı yaş nüfusta çalışma yaşamına katılma oranı %47,5 olup, bu oran erkekler için %69,2, kadınlar için ise %25,9'dur. Türkiye'de, Avrupa Birliği ülkelerinde ve aday olan ülkelere bakıldığında ve işgücüne katılma oranı cinsiyete ve yaşa göre irdelendiğinde, tüm yaş kategorisinde erkeklerin işgücüne katılma oranı kadınlardan daha yüksektir. En yüksek katılım oranı erkekler için %95,4 ile 35-39 yaşta, kadınlar için ise %38,3 ile 25-29 yaş grubundadır. Maalesef kadın işgücü oranı en düşük ülke Türkiye'dir (TUİK, 2014). 2014 yılına baktığımızda ülkemizin nüfusunun (77 695 904 kişi) %50,2'si erkek (38 984 302 kişi) ve %49,8'ini kadın

nüfus (38711 602 kişi) tan oluşturmaktadır. 2014 yılında toplam kadın nüfus %71,3 oran ile 18 ve daha yukarı yaştan oluşmakta iken bu oran erkek nüfusta %69,9 olarak saptanmıştır (TUIK, 2015).

2014'teki verilere bakıldığında kadınların eğitim seviyelerinin artmasıyla işgücüne daha fazla katıldıkları görülmektedir. Verilerle açıklayacak olursak okuma yazma bilmeyen kadınlar %17,4, ortaokul mezunu kadınlar %26,3, lise mezunu olanlar ise %32,1, teknik/ meslek lisesini bitirmiş kadınlar %39,3 ve yükseköğretim bitirmiş kadınların işgücüne katılım oranları %72,2 olduğu tespit edilmiştir (TUIK, 2015). 2015 yılı Haziran dönemi verilerinde işgücünün bir önceki yılın aynı dönemine göre 901 bin kişi arttığı ve 30 milyon 141 bin kişi olduğu, işgücüne katılma oranının 0,8 puan artarak %52,1 olarak gerçekleştiği görülmektedir. 2015 yılının aynı dönemleri için yapılan kıyaslamalarda ise; kadınların işgücü katılım oranı 1.4 puanlık artışla %32.3 ve erkeklerin işgücü katılım oranı 0.1 puan artışla %72 olmuştur.

3. Materyal ve Yöntem

Çalışma kapsamında sağlık sektöründe çalışan kadın işgücünün ergonomik açıdan mevcut durumları ve beklentileri ile özel hastane ve kamu sektörü kadın çalışanların durumuna ışık tutulmaya çalışılmıştır.

3.1. Önerilen Yöntem

Çalışma ile özel ve kamu hastanelerinde çalışan kadın hastane çalışanlarının ergonomik açıdan çalışma ortamları ve ergonomik beklenti düzeyleri ölçülmüştür. Hazırlanan anketteki soruların oluşturulmasında Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan anket soruları da incelenmiştir. Kullanılan anket formu; demografik özellikler (7 soru) ve ergonomik açıdan mevcut durumu ve beklentileri ölçmeyi hedefleyen (42 soru) toplam 49 sorudan ve 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci kısımda bulunan sorular kadın çalışanların; cinsiyetlerini, yaşını, eğitim, meslek grubunu, memuriyet süresi ve bu hastanede çalışma süresini belirlemek, ikinci grup sorular; ergonomik açıdan mevcut durum ve çalışma ortamını tanımaya yönelik faktörleri değerlendirmek ve üçüncü kısım sorular ergonomik açıdan beklentileri ölçmek amacıyla sorulmuştur. İkinci kısımda bulunan sorular; çalışma saatleri performans değerlendirmesi kriterleri, iş sağlığı ve güvenliği konusunda mevcut durumu, meslek, çalışma mekânı ve güvenlik, idare ve idare ile ilişkiler ve 20 kurumsal aidiyet başlıkları altında toplanmıştır. Sorular tutum cümlelerinden oluşmakta olup değerlendirme 5'li Likert ölçeği ile yapılmıştır.

Çalışma, kamu ve özel hastanede görevli kadın sağlık personeli içinde çeşitli meslek gruplarından uzman ve asistan hekim, hemşire, ebe, laboratuvar

teknisyeni, çeşitli kademelerdeki idari personel ve hizmetli vb. gibi farklı gruplarından oluşan çalışanlara anket uygulanarak yapılmıştır. Çalışmaya alınan örneklem grubu; kadın sağlık çalışanları arasından rastgele dağılımı yapılarak oluşturulmuştur.

3.2. Veri Toplama ve Veri Analizi

Anket, 2015 yılı Aralık ve 2016 Ocak aylarında uygulanmıştır. Seçilen deneklere soru formu tarafımızca dağıtılarak ve nasıl cevaplayacakları konusunda bilgi verildikten sonra denekler soru formunu doldurup hastanede tespit edilen sorumlu birimlere teslim etmişlerdir. Kadın çalışan ergonomik durum ve beklentileri ölçeğine tarafımızca güvenilirlik analizi uygulanmış ve ölçekte yer alan 49 sorunun Cronbach's Alpha güvenilirliğine ait katsayısı 0.85 olarak elde edilmiştir. Özdamar (1997)'nin Alpha katsayısının değerlendirme ölçütlerine göre geliştirilen ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

4. Araştırma Bulguları

Çalışmanın yapıldığı devlet hastanesi, özel hastane ve sağlık ocağında kadın çalışanların ergonomik açıdan çalışma ortamlarının durumunun ölçüldüğü ve en fazla rahatsızlık duydukları faktörlerinin belirlendiği çalışmaya katılan çalışanların çalıştıkları kuruma göre sayıları Tablo 1'de sunulmuştur. Çalışmaya katılan kişilerin 64'ünün (%49.2) devlet, 48'inin (%36.9) özel, 14'ünün (%10.8) sağlık ocağı ve 4'ünün (%3.1) hastane içinde farklı kuruma bağlı çalışan olduğu saptanmıştır.

Tablo 1. Kurum Türüne Göre Dağılım

KURUM TÜRÜ	ÇALIŞAN SAYISI	ÇALIŞAN SAYISI YÜZDE
Devlet	64	49.2
Özel	48	36.9
Sağlık Ocağı	14	10.8
Diğer	4	3.1
TOPLAM	130	100

Çalışma süresine göre anketi cevaplayanların dağılımına bakıldığında (Tablo 2), en fazla katılımın 15 yıldan fazla çalışanlardan (%36.9), ikinci olarak 3-5 yıl grubundan (%16.9) ve bu gruba en yakın süreyi oluşturan grubun da 1 yıldan az (%13.8) çalışanlardan oluştuğu görülmüştür. Bu veriler, ankete katılanların yeni iş hayatına başlayan, orta vadede çalışan ve uzun süredir çalışan olmak üzere ağırlıklı olarak bu üç gruptan oluşması nedeniyle daha sağlıklı sonuçlar elde edileceğini göstermektedir. Ankete katılan diğer çalışanların görev süreleri arasında da çok büyük farklar bulunmamaktadır.

Tablo 2. Çalışma Süresine Göre Dağılım

ÇALIŞMA SÜRESİ	ÇALIŞAN SAYISI	ÇALIŞAN SAYISI YÜZDE
1 yıldan az	18	13.8
1 – 2 yıl	12	9.2
3 – 5 yıl	22	16.9
6 – 10 yıl	16	12.3
11 – 15 yıl	14	10.8
15 yıldan fazla	48	3.9
TOPLAM	130	100

Anket uygulanan grubun görevli olduğu alanlara bakıldığında ise; ağırlığın sağlık memuru (%26.2) ve hemşirelerden (%24.6) olduğu görülmektedir. Bu grubu izleyen ve sayısal olarak bu iki gruba en yakın bir diğer grup ebe olarak görev yapanlardır (%20) (Tablo 3).

Tablo 3. Çalışanların Görev Dağılımı

KURUMDAKİ GÖREVİ	ÇALIŞAN SAYISI	ÇALIŞAN SAYISI YÜZDE
Uzman Hekim	6	4.6
Pratisyen Hekim	4	3.1
Hemşire	32	24.6
Ebe	26	20.0
Sağlık Memuru	34	26.2
İdari Memur	11	8.5
Teknik Personel	14	10.8
ATT	3	2.3
TOPLAM	130	100

Çalışmaya konu olan sağlık sektöründe istihdam edilen kadınların iş koşullarının ergonomik açıdan değerlendirilmesi için oluşturulan ikinci kısım değerlendirme sorularında 5’li Likert yöntemi kullanılmıştır. Ankete katılanlara mevcut çalışma koşullarının değerlendirilmesine yönelik 21 adet olumlu cümle verilmiş ve değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcılar 1 ile 5 arası kendilerine en yakın gelen cevabı işaretlemişlerdir. Çalışanlar sırasıyla; 1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım,4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle katılıyorum, şeklinde belirlenen seçenekler doğrultusunda anketi değerlendirmişlerdir.

Mevcut durumu değerlendirmeye yönelik ikinci kısma ait 21 soru içinden özellikli sayılabilecek ilgili sorular tespit edilmiştir. Sorular Tablo4 ‘de verilmiştir.

Tablo 4. Ankette Seçilmiş Sorular

SORU NO	SORULAR
1	“Ergonomi” hakkında genel olarak fikir sahibiyim.
2	Çalışma mekânımız fiziksel sağlığımızı gözeterek şekilde (ergonomik) düzenlenmiştir.
3	Çalıştığımız birimle alakalı olarak, son 6 aylık dönem içinde hasta ve çalışan güvenliği hakkında bilgi verilmiştir.
4	Çalışmamızda kullanımımıza sunulan alet, teçhizat ve malzemeler işimizi kolaylaştırmada yeterlidir.
5	Çalıştığımız ortamda fiziksel sağlığımızı etkileyecek herhangi bir olumsuzluk yoktur.
6	Çalıştığımız ortamda ruhsal sağlığımızı etkileyecek herhangi bir olumsuzluk yoktur.
7	Molalarınızda özel dinlenme yerlerine gitme olanağımız vardır.
8	İşyerimizin iklimlendirmesi (sıcaklık, nem, havalandırma) sağlığımız açısından uygundur.
9	İşyerimizin gürültü ortamı rahatsız edici boyutta değildir.
10	İşyerimizin aydınlatma düzeyi yeterlidir.
11	Mesai saatlerim uygundur.

Çalışanlara yöneltilen 21 soru içerisinde ergonomi ile doğrudan ilişkili 11 soru seçilerek değerlemeye alınmıştır. Ergonomi konusunda hem özel hastane, hem devlet hastanesi hem de sağlık ocağı çalışanlarının ortalama bilgiye sahip oldukları anlaşılmaktadır. Anket sonuçları devlet-özel hastane kavramı bazından incelendiğinde devlet hastanesi çalışanlarının ergonomi konusunda daha bilgili oldukları, özellikle “işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda bilgilendirilme” hakkındaki soruya yüksek oranda katılarak bu konuda özel hastane çalışanlarına oranla çok daha donanımlı oldukları gözlemlenmiştir. Anket uygulanan tüm grupta, işyerinde sağlanan alet, teçhizat ve malzemelerin yeterli olduğu görüşü hâkimdir. Özel hastane ve sağlık ocağı çalışanları nispeten daha iyi fiziksel şartlara sahip olduklarını düşünmektedirler.” Fiziksel ve ruhsal sağlığı etkileyen faktörlerin olup olmadığına” ilişkin soruya olumlu yanıt verenlerin özel hastane çalışanlarından olduğu da diğer bir tespittir. Devlet hastanesinin ruhsal ve fiziksel açıdan daha zorlayıcı olduğu ve kadın çalışanları olumsuz yönde etkilediği anlaşılmaktadır.

Ankette yer alan ve doğrudan ergonominin çevresel faktörleri arasında yer alan iklimlendirme, ışıklandırma gibi konularını içeren 8, 9, 10. sorulara verilen cevaplar incelendiğinde yine özel hastane çalışanlarının çok daha uygun bir çalışma ortamına sahip oldukları görülmektedir. Tüm katılımcılar mesai saatlerinin diğer iş kollarına göre çok daha uygun olduğunda birleşmektedirler. Çalışmamıza katılan devlet hastanesi, özel hastane ve sağlık ocağı

çalışanlarının ikinci kısımda yer alan sorularda en çok-en az katıldıkları sorulara bakacak olursak; Devlet hastanesi çalışanları, hasta ve çalışan güvenliği açısından yeterli bilgilendirme yapıldığını düşünmekle birlikte, çalışma ortamlarının fiziksel sağlıklarını gözetecek şekilde düzenlenmediği hususunda birleşmektedirler.

Özel hastane çalışanları ise; çok daha donanımlı bir işyerine sahip olduklarını ve iş görmede kullandıklarına sunulan alet, teçhizat ve malzemelerin yeterli olduğunu düşünmekte, molalarını özel dinlenme yerlerinde kullanmadıklarını ifade etmektedirler. Sağlık ocağı çalışanları ise çalışma ortamlarının gürültüden uzak olduğunu düşünmekte, molalarını özel dinlenme yerlerinde kullanmadıklarını belirtmektedirler.

Katılımcıların tamamı çalışma koşullarından dolayı molalarını kullanmadıklarını, kullansalar dahi özel dinlenme yerlerine gidemediklerini ifade edecek yanıtlar vermiştir.

Tablo 5. Ergonomik Açıdan Mevcut Durumu Değerlendirme-Anket İkinci Kısım Soruları (Seçilmiş Sorular)

Hastane Türü		1	2	3	4	5
Devlet	Değerleme Aralığı	3,750	2,562	4,094	3,266	2,578
	N	64	64	64	64	64
Std. Sapma		1,038	1,244	0,849	1,101	1,124
Özel	Değerleme Aralığı	3,187	3,291	3,770	3,875	3,395
	N	48	48	48	48	48
Std. Sapma		1,248	1,236	1,292	0,981	1,410
Sağlık Ocağı	Değerleme Aralığı	3,357	3,357	2,500	3,286	2,928
	N	14	14	14	14	14
Std. Sapma		1,081	1,392	1,556	1,325	1,437
Diğer	Değerleme Aralığı	2,500	1,500	3,000	2,000	1,750
	N	4	4	4	4	4
Std. Sapma		1,291	0,577	1,825	1,414	1,414
Toplam	Değerleme Aralığı	3,461	2,884	3,769	3,453	2,938
	N	130	130	130	130	130
Std. Sapma		1,162	1,309	1,236	1,148	1,333

Hastane Türü		6	7	8	9	10
Devlet	Değerleme Aralığı	2,641	2,906	2,906	2,937	3,343
	N	64	64	64	64	64
Std. Sapma		1,159	1,376	1,204	1,332	1,129
Özel	Değerleme Aralığı	3,333	2,812	3,896	3,958	4,062
	N	48	48	48	48	48
Std. Sapma		1,464	1,553	1,242	1,051	0,976
Sağlık Ocağı	Değerleme Aralığı	2,928	2,428	3,714	3,928	3,785
	N	14	14	14	14	14
Std. Sapma		1,491	1,283	1,138	0,828	1,051
Diğer	Değerleme Aralığı	1,750	1,250	1,750	1,000	1,250
	N	4	4	4	4	4
Std. Sapma		0,957	0,500	0,957	0,000	0,500
Toplam	Değerleme Aralığı	2,900	2,769	3,323	3,361	3,592
	N	130	130	130	130	130

Std. Sapma	1,351	1,438	1,313	1,329	1,172
------------	-------	-------	-------	-------	-------

Çalışanların sektör ayrımı yapmaksızın verdiği yanıtlar incelendiğinde; genel olarak ergonomi konusunda bilgi sahibi olduklarını, kendilerinin kullanımına sunulan alet, teçhizat ve malzemenin yeterli olduğu, iş güvenliği ve hasta sağlığı hususunda bilgilendirildiklerini düşündüklerini ancak molalarını özel dinlenme bölgelerinde geçirmediğine yönelik cevap vererek genel bir memnuniyetsizlik duyduklarını dile getirmektedirler.

Ergonomik açıdan beklentilerin ölçülmesi için oluşturulan üçüncü kısım değerlendirme sorularında da 5'li Likert yöntemi kullanılmıştır. Ankete katılanlara ergonomik açıdan beklentilerinin değerlendirilmesine yönelik 21 adet olumlu cümle verilmiş ve değerlendirmeleri istenmiştir. Sorular Tablo 6'da gösterilmiştir. Katılımcılar 1 ile 5 arası kendilerine en yakın gelen cevabı işaretlemişlerdir. Çalışanlar sırasıyla; 1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle katılıyorum şeklinde belirlenen seçenekler doğrultusunda anketi değerlendirmişlerdir.

Beklentileri değerlendirmeye yönelik üçüncü kısma ait sonuçlar Tablo 7'de gösterilmektedir. Çalışanların tamamı, tüm sorulara beklentilerinin yüksek olduğunu ifade edecek yanıtlar vermiş olmakla birlikte; en yüksek oranı "işyerinde fiziksel ve ruhsal rahatsızlık verici hareket (mobing) uygulanmaması" şeklindeki 21 soruya vermişlerdir. Günümüz çalışma hayatında kadınlara yönelik bir takım ruhsal ve fiziksel sorunların var olduğu bilinmektedir. Psikolojik taciz denilen, iş hayatında sıklıkla karşılaşılan ancak varlığı ya inkâr edilen ve görmezden gelinen ya da açığa çıkarılmaktan korkulan çok karmaşık, birden fazla anlamı olabilen bir olgudur.

Mobbing kavramı, işyerinde çalışanlara üstleri, eşit düzeydeki çalışanlar veya astları tarafından uygulanan her türlü kötü muamele, tehdit, psikolojik şiddet, aşağılama gibi davranışları içermektedir (Tınaz, 2006). Sağlık sektöründe uygulanan anketin üçüncü kısmında verilen cümleler arasında hemen hemen tüm katılımcıların katıldığı ve olmamasını istediği sorunun mobing olması üzücüdür. Ancak bu konu başka bir çalışma konusu olacağından detaya inilmemektedir. Yine tüm katılımcılara bakıldığında en düşük oranı alan soru "işyerinde kuaför olmasının gerekliliği" ne yöneliktir. Katılımcılar işyerinde kuaför olmasının çok da önemli olmadığını düşünmektedirler. Diğer tüm sorulara verilen cevaplarda beklenti düzeyleri 4 ve 5 tir.

Tablo 6. Ergonomik Açından Mevcut Durumu Değerlendirme-Anket Üçüncü Kısım Soruları

SORU NO	SORULAR
1	Mesai saatlerinin uygunluğu.
2	İş yerinde kadınlara yönelik ayrı tuvaletin bulunması.
3	İş yerinde kreşin bulunması.
4	İş yerinde kuaförün bulunması.
5	İş yerinde kadınlara yönelik ayrı dinlenme odasının bulunması.
6	İş yerinde emzirme odasının bulunması.
7	Yöneticilerin sorunlarıyla ilgilenmesi.
8	Çalışma koşulları ve çalışma mekânı ile ilgili düzenlemelerde görüşüme başvurulması.
9	Çalışma mekânının fiziksel sağlığını gözeterek şekilde (ergonomik) düzenlenmesi.
10	Çalıştığım bölümde iş kazalarını önlemeye yönelik teknik alt yapının bulunması.
11	Çalışmamda kullanımına sunulan alet, teçhizat ve malzemelerin işimi kolaylaştırmada yeterli olması.
12	Çalıştığım ortamın özel ihtiyaçlarıma cevap verecek şekilde düzenlenmesi.
13	Çalıştığım ortamda fiziksel sağlığımı etkileyecek herhangi bir olumsuzluğun olmaması.
14	Çalıştığım ortamda ruhsal sağlığımı etkileyecek herhangi bir olumsuzluğun olmaması.
15	Molalarımda özel dinlenme yerlerine gitme olanağının olması.
16	İşyerimde düzenli olarak çalışma ortamına yönelik istek, şikâyet ve önerilerime yönelik çalışma yapılması.
17	İşyerimde yasal haklarımın (süt izni, doğum izni, yıllık izin, mazeret izni, hastalık raporu vb.) lehime olacak şekilde uygulanması.
18	İşyerimin iklimlendirmesinin (sıcaklık, nem, havalandırma) uygunluğu.
19	İşyerimin gürültü ortamının rahatsız edici boyutta olmaması.
20	İşyerimin aydınlatma düzeyinin yeterliliği.
21	İşyerimde fiziksel taciz (Mobbing) bulunması.

Tablo 7. Ergonomik Açından Mevcut Durumu Değerlendirme-Anket İkinci Kısım Soruları (Seçilmiş Sorular)

Hastane Türü	1	2	3	4	5
Devlet	4,390	4,641	4,441	3,156	4,047
N	64	64	64	64	64
Std. Sapma	0,581	0,484	0,706	1,129	0,844
Özel	4,604	4,666	4,500	3,604	4,229
N	48	48	48	48	48
Std. Sapma	0,494	0,519	0,825	1,143	0,905
Sağlık Ocağı	4,500	4,643	4,571	3,928	4,643
N	14	14	14	14	14
Std. Sapma	0,518	0,497	0,646	1,206	0,497
Diğer	4,000	4,750	3,750	4,250	4,750
N	4	4	4	4	4
Std. Sapma	0,000	0,500	1,258	1,258	0,957
Toplam	4,469	4,653	4,438	3,423	4,184
N	130	130	130	130	130
Std. Sapma	0,545	0,493	0,767	1,167	0,851

Hastane Türü	7	9	11	13	15
Devlet	4,515	4,468	4,515	4,500	4,29
N	64	64	64	64	64
Std. Sapma	0,503	0,533	0,504	0,504	0,634
Özel	4,771	4,687	4,729	4,667	4,625
N	48	48	48	48	48
Std. Sapma	0,472	0,564	0,449	0,519	0,639
Sağlık Ocağı	4,571	4,714	4,643	4,785	4,714
N	14	14	14	14	14
Std. Sapma	0,513	0,468	0,497	0,425	0,468
Diğer	4,500	4,750	4,750	4,750	4,500
N	4	4	4	4	4
Std. Sapma	4	4	4	4	4
Toplam	4,615	4,584	4,615	4,600	4,469
N	130	130	130	130	130
Std. Sapma	0,504	0,525	0,488	0,507	0,637

Hastane Türü	17	18	19	20	21
Devlet	4,562	4,578	4,484	4,453	4,718
N	64	64	64	64	64
Std. Sapma	0,500	0,497	0,534	0,532	0,453
Özel	4,729	4,500	4,500	4,479	4,791
N	48	48	48	48	48
Std. Sapma	0,449	0,652	0,618	0,651	0,410
Sağlık Ocağı	4,643	4,643	4,714	4,643	4,857
N	14	14	14	14	14
Std. Sapma	0,497	0,497	0,468	0,497	0,363
Diğer	4,500	4,500	4,750	4,750	4,750
N	4	4	4	4	4
Std. Sapma	4	4	4	4	4
Toplam	4,631	4,554	4,523	4,492	4,761
N	130	130	130	130	130
Std. Sapma	0,484	0,557	0,559	0,573	0,427

5. Sonuç ve Tartışma

Sağlık sektörü, içerisinde hekim, hemşire, ebe, sağlık teknisyenleri (anestezi, radyoloji, çevre sağlığı vb.) gibi tıbbi hizmetleri sunanlar ve büro işleri, temizlik, bilgi-işlem, güvenlik vb. destek hizmet çalışanlarını barındıran istihdam hacmi çok geniş olan bir sektördür (Urhan ve Etiler, 2011).

Hastanelerde fiziksel, demografik bölge, teknolojik alt yapı ve tıbbi donanım önemli olmakla birlikte, başarı çoğunlukla insan faktörünün etkinliğiyle doğru orantılı olarak artmakta ya da azalmaktadır.

Çalışmamızda, uygulanan anket ile katılımcıların demografik özellikleri ve çalışma ortamlarına bağlı olarak iş yeri kaynaklı sorunları tespit edilerek

beklentilerinin ne olduğu anlaşılmasına çalışılmıştır. Veriler, devlet hastanesi çalışanlarının işçi sağlığı güvenliği konusunda sağlık ocağı ve özel hastane çalışanlarına nazaran daha fazla bilgilendirildiklerini buna rağmen fiziksel açıdan yetersiz olan bir ortamda çalıştıklarını düşündüklerini ortaya koymaktadır.

Özel hastane çalışanları ise çok daha iyi çalışma koşullarına sahip olduklarını düşünmektedirler. Tüm katılımcılar mesai saatleri içerisinde mola haklarını verimli kullanamadıklarını, özel mola yerlerine gidecek zamanlarının kalmadığını düşünmektedirler. Gerçekten de sağlık sektöründe, uygulanan istihdam politikaları nedeniyle az çalışan ile çok iş yapma, karlılığın ön plana çıkması, devlet hastanelerinde hasta sayısının giderek artması gibi sebeplerle genel anlamda çalışan mutsuzluğunun, verimsizliğinin olduğu anlaşılmaktadır. Çalışanlar mevcut piyasa koşullarında, baskı altında çalıştıklarını ve bu baskı halinden uzak bir çalışma ortamı istediklerini ifade etmektedirler. Bu tür şikâyetlerin önüne geçilmek amacıyla hastane, sağlık bakanlığı nezdinde bir takım çalışmalar yapılmaktadır. Zaman zaman çalışanlara bir takım rehabilite çalışmaları yapıldığı, personel müdürlüklerinde şikâyet hatları oluşturulduğu görülmektedir. Özellikle devlet hastanelerinde fiziksel ortam yetersizliği (ışıklandırma, aydınlatma gibi) bakım, onarım ve yenileme çalışmaları ile giderilebilir.

Teşekkür

Çalışmada desteklerinden dolayı Toros Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölüm Başkanlığına teşekkürlerimizi sunarız

Conflict of Interest / Çıkar Çatışması

Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

No conflict of interest was declared by the authors.

Kaynaklar

- Babalık, F.C, 2007. Mühendisler için Ergonomi İşbilimi. Nobel Yayın Dağıtım, 2.
- Ciğerci Ulukan, N., Özmenyılmaz, D., 2016, Kamu Sağlık Sektöründe Çalışan Taşeron Kadın İşçiler
- Çalış, M., Tokat, B., 2013. Örgüt yapısı ve mobbing ilişkisinin özel hastanelerde incelenmesi: Giresun ili örneği, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 68, (4)
- Çetin, M.S., Karabay, G. Kurumer, G., 2015. Ofis Sandalyesi Memnuniyet Araştırması. Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi. 3 (3), 269-274.

- Demirbilek, T., 2001. Vardiyalı Çalışmanın Kadının Aile ve Sosyal Yaşamına Etkisi. Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. 77-98
- Güler, Ç., 1997. Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi. Birinci baskı, 45, 77-98, Ankara
- Önder, N., 2013. Türkiye’de Kadın İşgücünün Durumu. Çalışma Dünyası Dergisi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayınları, 1 (1), 35-61
- Özdamar, K., 1997. Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi I. Anadolu Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Özvarış, B. Ş., 2015. Toplumsal Cinsiyet, Çalışma Yaşamı ve Kadın Sağlığı, Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, 37-43
- Tınaz, P., 2006. İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing), Beta Basım Yayım, İstanbul
- TUİK, 2014. Haber Bülteni, Sayı:16056
- TUİK, 2015. Haber Bülteni, Sayı:18619
- Urhan, B., Etiler, N., 2011. Sağlık Sektöründe Kadın Emeğinin Toplumsal Cinsiyet Açısından Analizi, Çalışma Ve Toplum.